

Motion till riksdagen 2023/24:800

av **Per-Arne Håkansson och Ewa Pihl Krabbe (båda S)**

Hållbar utveckling för framtida vattenresurser

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att utreda en vattenresurslag och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Flera utredningar har lämnat förslag om åtgärder för att förhindra översvämningar, förslag som oftast berör bebyggda områden. Utredningen Vattenfrågor vid planläggning och byggande tillsattes av den socialdemokratiska regeringen med fokus på bättre dag- och dricksvattenkvalitet i tätbebyggda områden. Dagvatten innehåller ofta miljöfarliga partiklar som följer med ut i våra sjöar och vattendrag vilket bidrar till miljöförstöringen.

Skyfall och ihållande regn som faller på kort tid och på hårdgjorda ytor ska hanteras av dagvattensystemet. Om ytorna är hårda så kan inte marken suga upp det vatten som kommer. Även vattenflöden från uppströms liggande områden bidrar till att våra tätorter översvämmas. En rad låglänta områden i Sverige är svårt utsatta. Trakten kring Kristianstad i nordöstra Skåne är särskilt utsatt då marknivån i vissa delar ligger under havsnivån. Klimatförändringar bidrar till att havsnivåerna stiger och översvämmar fler områden än tidigare.

De lokalt delvis hanterbara flödena ingår i ett större flöde som rinner innanför naturens gränser – avrinningsområdena. Sådana vattenflöden kan inte kommuner och mark- och fastighetsägare göra något åt lokalt. De måste motverkas vid källorna där regnen faller innan bäckar blir till åar som blir till svårkontrollerade floder. Motsvarande princip måste tillämpas i en tätort, åtgärder måste vidtas där regnet faller innan vattnet rinner ut på gator och torg eller översvämmar nedströms liggande bostadshus och andra fastigheter.

Miljömålsberedningen och flera statliga utredningar har lyft fram att statens organisation för att hantera vatten har stora brister. En särskild utredning –

Vattenförvaltningsutredningen – föreslog organisatoriska förändringar som inte genomförts. Vattenförvaltningens huvuduppgift avser bättre vattenmiljö kvalitet, inte i första hand översvämningar och skydd av ekonomiska värden som byggnader, infrastruktur, verksamheter m.m. Länsstyrelsen och kommunerna ansvarar för planering och hantering av vattenflödena. Vattenkvaliteten i flödena borde hanteras i samma organisation som hanterar vattenflödena.

Sommarens extrema händelser exemplifierar hur ett allt varmare klimat ökar vattenflödena och hotar allmänna enskilda kommunikationer, tätorter, areella näringar inklusive matproduktionen samt dricksvatten och avloppsrening. Kostnaderna kan förväntas bli omfattande för att åtgärda och förebygga problemen. Flera kommuner har slagit larm om att de inte klarar av detta på egen hand. Det behövs ett större rättsligt, organisatoriskt och finansiellt helhetsgrepp från samhällets sida.

Nuvarande lagstiftningar om vatten kräver framtagning av mängder av planer och program. Exempel på dokument som ska tas fram enligt fler olika lagar är förvaltningsplaner, åtgärdsprogram, översvämningsplaner, regionplaner, länsvisa vattenplaner, översiktsplaner, detaljplaner och vattentjänstplaner, varav en del ska skickas till EU-kommissionen. Flera myndigheter ger uppdrag åt varandra i sina planer. Men regler och ekonomiska incitament samt finansiering för att genomföra allt som planeras saknas ofta eller brister.

Sveriges vattenresurser behöver hanteras sammanhållet från inlandets källor till havet genom en vattenresurslag. Då kan vattnet hanteras från inlandets källor till havet i ett avrinningsområde under en mer sammanhållen finansiering av åtgärder. Statliga och kommunala instanser bör inom realistiska risk- eller ambitionsnivåer kunna förebygga, samordna och finansiera åtgärder mot översvämningar, vattenbrist och torka och säkerställa vattenkvalitet såväl i tätorter som på landsbygden.

För att staten inte under mycket lång tid ska behöva stödja kommunernas klimatanpassning med mycket stora belopp behövs en anpassad finansieringsmodell, exempelvis genom ett avgiftskollektiv i avrinningsområdet. Förutom att finansiera åtgärder behöver modellen jämna ut kostnader eftersom den som behöver vidta åtgärder uppströms skapar nyttor för de som bor och verkar nedströms.

Det fenomenet skulle enligt organisationen Svenskt Vatten kunna jämnas ut inom en lokalt beslutad risk- eller ambitionsnivå som kopplar till avgiftskollektivets avgiftsfinansiering. En vattenresurslag skulle kunna reglera hur det ska gå till och hur incitament ska skapas för alla berörda att bidra till kostnadseffektiva och samordnade lösningar. Regeringen bör därför utreda behovet av en vattenresurslag.

Per-Arne Håkansson (S)

Ewa Pihl Krabbe (S)